

FSD3522 RAHAPELITUTKIMUS 2019

FSD3522 GAMBLING SURVEY 2019

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

31.1.2020

Suomalaisten rahapelaaminen 2019 (A3751)

Tilastokeskuksen Tiedonhankintayksikkö toteutti syksyllä 2019 *Suomalaisten rahapelaaminen 2019* -tutkimuksen tiedonkeruun. Keruu toteutettiin viikoksi keväällä 2015. Tilaajana oli Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Sosiaali- ja terveysministeriö on rahoittanut tutkimuksen (arpajaislaki 52 §). Tiedot kerättiin puhelinhaastatteluina. Haastatteluaineistoa täydennetään myöhemmin erikseen sovituilla rekisteritiedoilla.

Otos

Suomalaisten rahapelaaminen 2019 -tutkimuksen tavoiteperusjoukkona on 15-74 -vuotias Manner-Suomen alueella asuva kotitalousväestö. Laitoksissa asuvat henkilöt sekä henkilöt, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle.

Otos poimittiin systemaattisella satunnaisotannalla Väestörekisterikeskuksen rekisteritietojen pohjalta muodostetusta, kotipaikkatunnuksen mukaan järjestetystä väestökehikosta. Näin varmistettiin otoksen alueellinen edustus. Otoksen koko oli 7800 henkilöä.

Tiedonkeruun toteutus

Tiedonkeruu toteutettiin tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluina 2.9.-13.12.2019. Alun perin kenttätöajan oli tarkoitus päättyä 29.11., mutta sitä pidennettiin kahdella viikolla. Haastattelujen keskikesto oli noin 24 minuuttia (vuonna 2015: 18 minuuttia). 75 % haastatteluista kesti 29 minuuttia (vuonna 2015: 21) tai vähemmän. Haastattelut tehtiin suomeksi tai ruotsiksi.

Haastattelijoiden ohjeistaminen

Haastatteluja teki noin 130 Tilastokeskuksen koulutettua tilastohaastattelijaa. Haastatteliijoille lähetettiin itseopiskelumateriaali, johon sisältyi tutkimuksen työhöjeet, kirjeet ja lomake. Haastattelijat tekivät harjoitushaastatteluja työparinsa kanssa. Lisäksi he vastasivat web-kyselyyn, jossa piti pohtia mm. mitä tarkoituksia varten tietoja kerätään, miten kiireistä vastaajaa suostutellaan ja miten motivoidaan vastaajaa osallistumaan haastatteluun. Kyseilyn vastauksista tehtiin tiivistelmä, joka lähetettiin kaikille haastatteliijoille heti tiedonkeruun alkuvaiheessa.

Ennen tiedonkeruun alkua pidettiin myös Teams-koulutustilaisuus, johon kaikki haastattelijat osallistuivat netin kautta. Kokouksessa käytiin läpi viestintämateriaalit ja lomakekysymykset sekä käsiteltiin kenttätöön kulkua, vastaajien tavoittelemista, puhelinnumeroiden etsintää ja vastaajan haastatteluun suostuttelemista. Lisäksi keskusteltiin siitä, millaisia tilanteita mm. sensitiivinen lomakkeen C-osa oli edelliskerralla aiheuttanut ja miten niistä oli selvitty. Koulutuksessa käsiteltiin myös runsasta mediahuomiota, jonka kohteeksi Veikkaus ja suomalainen rahapelijärjestelmä joutuivat kesän ja syksyn 2019 aikana, ja kysymyksiä, joita haastateltavien taholta aiheista mahdollisesti nousisi.

Kenttätöajan kuluessa haastatteliijoille lähetettiin viikoittain sähköpostitse joitakin lisäohjeita ja toimintatapojen tarkennuksia sekä tietoa tiedonkeruun etenemisestä sekä haastatteliijoilta tulleita kysymyksiä ja ratkaisuja niihin.

31.1.2020

Haastattelijat olivat vaihtelevasti yhteydessä lähiesimiehiin ja tiedonkeruun koordinaattoreihin. Yhteydenottojen perusteella vaikutti siltä, että haastavinta oli puhelinnumeroiden löytäminen ja vastaajien tavoittaminen. Tavoittelu on tullut vuosi vuodelta vaikeammaksi kaikissa tutkimuksissa. Keruun alussa rahapelaamisen saama mediahuomio vaikutti haastattelijoiden mukaan lisäävän kohteiden kiinnostusta tutkimukseen osallistumista kohtaan, mutta keruun kuluessa myös verotti sitä. Myös haastattelun pituus teki vastaajien houkuttelusta haastavaa.

Lokakuussa julkaistiin haastatteliijoille osoitettu haastattelijapalautekysely, jossa heitä mm. pyydettiin kertomaan parhaaksi toteamansa vinkit kiireisen vastaajan suostutteluun ja motivointiin juuri tähän haastatteluun osallistumiseksi. Ko. vastauksista tehtiin tiivistelmä, joka lähetettiin kaikille haastatteliijoille vielä tiedonkeruun viimeisellä kolmanneksella, kun tavoittelussa olivat haastavimmat kohteet.

Tiedonkeruun eteneminen ja tiedonkeruumateriaalit

Vastaajille lähetettiin saatekirje ja sen mukana tutkimuksen esite. Saatekirjeitä oli kaksi erilaista; tavallinen kirje ja empijän kirje. Koska vastaajien, ja erityisesti nuorten kohteiden tavoittelu on vuosien varrella vaikeutunut, esitteistä tehtiin tällä kertaa erilliset versiot nuorille (15-30 vuotiaille) sekä sitä vanhemmille kohteille. Alle 30-vuotiaille kohteille lähetettiin lisäksi ns. ”kirjekuoren pullisteena” purkkapussi, jossa luki ”Tietoa sopivina paloina”. Purkkapussin tarkoitus oli houkuttaa vastaanottaja avaamaan kirjekuori ja muisuttua kirjeestä haastattelijan soittaessa. Lisäksi haastattelijat saivat laittaa kaikille kohteille kuoreen Tilastokeskuksen taskutilasto-vihkosen.

Tiedonkeruun kulkua vauhdittamaan tehtiin myös keruun esittelyvideo, jonka kohderyhmäksi määriteltiin erityisesti alle 30-vuotiaat vastaajat. Haastattelijat kokivat videolinkin helpoksi ja toimivaksi työvälineeksi erityisesti sähköisessä viestinnässä (tekstiviestit, sähköpostit).

Tämän lisäksi tätä tutkimusta varten teetettiin uusia ns. numerottomien kortteja kohteille, joille ei yrityksistä huolimatta löytynyt voimassaolevaa puhelinnumeroa. Kortin tarkoituksena oli motivoida vastaajia ilmoittamaan yhteystietonsa haastattelijalle. Tämä kortti todettiin toimivaksi ja sen käyttöä on laajennettu muihinkin keruuihin Tilastokeskuksessa.

Katotyö

Tiedonkeruuvaiheenvaiheen loppupuolella tehtiin haastatteluyksikön normaalia katotyötä eli haastattelijat siirsivät jo työstettyjä mutta tavoittamattomia kohdehenkilöitä toisille haastatteliijoille. Vastaajille lähetettiin uudelleen kirjeitä, numeroita etsittiin ja vastaajia tavoiteltiin kaikin keinoin. Kirjeiden lähetyssaikataulua jouduttiin kiristämään virinneen Postin lakonuhan vuoksi. Haastatteliijoita ohjeistettiin postittamaan kirjeitä kiireesti kaikille vielä potentiaalisille kohteille. Varsinainen postilakko 11.11. – 27.11. korosti sähköisen tavoittelun merkitystä.

Haastatteluihin annettiin vielä kaksi viikkoa lisääaikaa, joiden aikana tehokkatyö kohdistettiin erityisesti aliedustettuihin ositteisiin, valikoitujen 12 haastattelijan toimesta. Lakon aiheuttamista postinkulun ongelmista johtuen myöskään tässä vaiheessa ei kohteita voitu enää kirjeitse lähestyä. Kahden

31.1.2020

viikon loppurutistus tuotti noin 160 lisähaastattelua. Postilakko vaikutti eniten aiemmin kieltäytyneiden ja numerottomien uudelleen tavoitteluun.

Vastausosuus, kato ja ylipeitto

Kaikkiaan hyväksytyjä **haastatteluja saatiin 3 994** kappaletta. Ylipeiton vähentämisen jälkeen **vastausosuus on 52 %**.

	N	%
Brutto-otos	7 800	100
Ylipeitto yhteensä	105	1,3
- kuollut	15	
- pysyvä vamma tai sairaus esti	43	
- muuttanut pysyvästi ulkomaille	21	
- pysyvästi laitoshoidossa	6	
- muu bruttokato	20	
Lopullinen otos	7 695	100
Saadut haastattelut	3 994	51,9
Kato yhteensä	3 701	48,1
- ei tavoitettu, puhelinnumeroa ei löydy	1 376	
- ei tavoitettu	402	
- tavoitettu, ei kieltäydy suoraan	692	
- kieltäytyi	1 062	
- haastattelu keskeytyi, lomaketta ei täytetty hyväksytyyn kohtaan asti	169	

Netto-otoksesta puhelinnumerottomia oli 1376 kappaletta eli 18 % (v. 2015: 15 %). Kokonaan tavoittamattomia oli 1 778 kappaletta eli 23 %. (v. 2015: 22 %). Kokonaisvastausosuus jäi vuoden 2015 keruun vastausasteesta 10 prosenttiyksikköä. Katoon jääneistä aiempaa useampi vältteli haastattelua eli ei ensimmäisen puhelun jälkeen vastannut enää uudelleen tai käytti numeron estoa. Viime kertaan verrattuna useampi myös jätti nyt aiempaa pidemmän haastattelun kesken.

Liitteen 1 taulukosta nähdään, miten vastanneet jakautuvat väestöryhmittäin. Kuten viimeksi, nuoremmissa ikäryhmissä vastausosuus on huomattavasti matalampi kuin vanhimmissa ikäryhmissä. Myös maantieteellisesti vastausaktiivisuus jakautuu tyypillisesti. Pääkaupunkiseudun ja muiden kaupunkien asukkaita on vaikeampi motivoida osallistumaan kuin maaseudulla asuvia.

Vuoteen 2015 verrattuna vastausaktiivisuus heikentyi kaikissa ikäryhmissä, selvimmin 55-64-vuotiaiden kohdalla. Naisten ja miesten välinen ero vastausasteessa hieman kasvoi, ollen nyt noin kaksi prosenttiyksikköä miesten hyväksi. Toisin kuin yleensä kyselytutkimuksissa, miehet osallistuivat haastatteluun lähes kaikissa ikäryhmissä hieman aktiivisemmin kuin naiset. On mahdollista, että rahapelaaminen aiheena motivoi miehiä osallistumaan.

31.1.2020

Aineiston painotus

Tutkimusaineiston painotus perustuu kalibrointimenetelmään. Painojen kalibroinnissa tutkimusaineistosta estimoidut valittujen muuttujien jakaumat pakotetaan vastaamaan perusjoukon jakaumia. Menetelmällä pyritään pienentämään vastauskadon aiheuttamaa harhaa sekä tehostamaan estimointia.

Painojen kalibroinnissa käytettiin väestökehikon (marraskuu 2019) ikä-sukupuolijakaumaa (ikäluokat 15-19, 20-24, 25-34, 35-49, 50-64, 65-74) sekä aluejakaumia (maakunta, 18 luokkaa sekä kaupunki-maaseutuluokitus, 7 luokkaa). Asetelmapainot kalibroitiin CALMAR2-makrolla käyttäen raking ratio –etäisyysfunktioita. Painojen vaihtelua rajoitettiin ala- ja yläpäästä.

Aineistoon muodostettiin sekä kalibroidut korottavat painot että niistä johdetut analyysipainot. Kalibroidut korottavat painot korottavat aineiston perusjoukon tasolle. Korottavien painojen summa vastaa 15-74 -vuotiaan väestön määrää (N=3 722 323). Korottavien painojen keskiarvo, 932 kertoo, kuinka monta henkilöä kukin tutkimusaineiston henkilö keskimäärin edustaa. Korottavien painojen hajonta on 188 ja vaihteluväli [582,1477]. Analyysipainojen summa vastaa tutkimusaineiston vastanneiden lukumäärää. Analyysipainojen keskiarvo on siten yksi. Analyysipainojen hajonta on 0.20 ja vaihteluväli [0.62,1.58].

Tutkimusaineisto

Haastatteluaineisto tarkistettiin ja siihen tehtiin korjauksia. Aineistoon otettiin mukaan 14 keskeytynyttä haastattelua, jotka oli kuitenkin saatu tehtyä hyvin pitkälle.

Haastatteluaineisto toimitettiin Anne Saloselle Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokseen SAS- ja SPSS-muodossa tammikuussa 2020. Tilastokeskuksen tutkijapalvelut-yksikkö toimittaa myöhemmin haastatteluaineistoon liitettävät rekisteritiedot ja niitä varten tehdään käyttöluvasopimus.

31.1.2020

LIITE 1

Suomalaisten rahapelaaminen 2019

Otos, vastanneet ja vastausosuudet eri väestöryhmissä

	Otos	Vastanneet	Vast-%
Kaikki yhteensä	7 695	3 994	51,9
Sukupuoli			
mies	3 825	2 030	53,1
nainen	3 870	1 964	50,7
Ikäryhmä			
15-24 -vuotiaat	1 135	441	38,9
25-34 -vuotiaat	1 279	562	43,9
35-44 -vuotiaat	1 229	584	47,5
45-54 -vuotiaat	1 245	684	54,9
55-64 -vuotiaat	1 435	805	56,1
65-74 -vuotiaat	1 372	918	66,9
Sukupuoli x ikä			
miehet 15-24 -vuotiaat	584	231	39,6
naiset 15-24 -vuotiaat	551	210	38,1
miehet 25-34 -vuotiaat	652	305	46,8
naiset 25-34 -vuotiaat	627	257	41,0
miehet 35-44 -vuotiaat	640	318	49,7
naiset 35-44 -vuotiaat	589	266	45,2
miehet 45-54 -vuotiaat	608	343	56,4
naiset 45-54 -vuotiaat	637	341	53,5
miehet 55-64 -vuotiaat	665	389	58,5
naiset 55-64 -vuotiaat	770	416	54,0
miehet 65-74 -vuotiaat	676	444	65,7
naiset 65-74 -vuotiaat	696	474	68,1
Siviilisääty			
naimaton	3 372	1 450	43,0
avioliitossa tai rek. parisuhde	3 207	1 938	60,4
eronnut	939	502	53,5
leski	176	103	58,5

31.1.2020

Maakunta	Otos	Vastanneet	Vast-%
Uusimaa	2 195	1 101	50,2
Varsinais-Suomi	675	362	53,6
Satakunta	320	176	55,0
Kanta-Häme	240	114	47,5
Pirkanmaa	750	399	53,2
Päijät-Häme	295	164	55,6
Kymenlaakso	249	106	42,6
Etelä-Karjala	179	100	55,9
Etelä-Savo	210	89	42,4
Pohjois-Savo	357	190	53,2
Pohjois-Karjala	235	133	56,6
Keski-Suomi	399	196	49,1
Etelä-Pohjanmaa	273	145	53,1
Pohjanmaa	244	141	57,8
Keski-Pohjanmaa	100	65	65,0
Pohjois-Pohjanmaa	615	321	52,2
Kainuu	106	54	50,9
Lappi	253	138	54,5
Suuralue			
Helsinki-Uusimaa	2 210	1 116	50,5
Etelä-Suomi	1 632	840	51,5
Länsi-Suomi	1 976	1 047	53,0
Pohjois- ja Itä-Suomi	1 877	991	52,8
Kaupunki-maaseutu -luokitus			
Sisempi kaupunkialue	2 530	1 260	49,8
Ulompi kaupunkialue	2 046	991	48,4
Kaupungin kehysalue	885	485	54,8
Maaseudun paikalliskeskus	420	219	52,1
Kaupungin läheinen maaseutu	550	303	55,1
Ydinmaaseutu	844	503	59,6
Harvaan asuttu maaseutu	402	233	58,0
Koulutus			
Korkeintaan perusaste tai tuntematon	1 781	773	43,4
Keskiaste	3 381	1 654	48,9
Alin korkea-aste	763	495	64,9
Alempi korkea-aste	912	539	59,1
Ylempi korkea-aste tai tutkija	858	533	62,1